

*Гнатюк Т. А.****ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ SMART-ДОШКИ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНИХ УРОКІВ
З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В 7 КЛАСІ**

У статті подано відомості про особливості використання програм Smart-дошки під час проведення узагальнювальних уроків з історії України в 7 класі.

Одним із важливих засобів підвищення якості навчального процесу, успішного засвоєння знань дітьми, формування у них умінь і навичок є інтерактивні засоби навчання, які дозволяють реалізувати під час уроків не тільки принцип наочності в навчанні, а й діяльнісний підхід до вивчення історії.

Мультимедійні технології – неодмінна умова сучасного навчального процесу. Вони дозволяють зробити навчання наочним, захоплюючим, більш ефективним. Слідом за комп'ютером, мультимедійним проектором, у школах з'явився ще один інструмент – інтерактивна дошка.

Важливою проблемою для педагогічної практики залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їхніх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Навчальний матеріал може здаватися учням нецікавим, тому завдання вчителя – зацікавити їх. Це можна зробити за допомогою інтерактивної дошки, що сприятиме під час уроків активізації учнів, пробудженню в них самостійності.

Питання застосування інтерактивних методів навчання досліджували вчені-педагоги Н. Грищенко, І. Жакуліна, К. Немец, Л. Немец, розкриваючи у своїх працях необхідність та позитивний вплив упровадження в навчання інтерактивних методів. Однак результати теоретичних досліджень і досвід педагогічної діяльності доводять: використання інтерактивних засобів без системної організації та технологізації навчального процесу може дати лише тимчасовий ефект. Слід відзначити: для того щоб проводити уроки узагальнення з використанням програм дошки Smart-Board, потрібно в системі працювати зі Smart-дошкою на попередніх уроках.

Мета статті – розкрити особливості використання програм Smart-дошки під час проведення узагальнювальних уроків з історії України в 7 класі.

У Херсонській спеціалізованій школі I-III ступенів № 30 працюємо з інтерактивною дошкою Smart-Board. Грамотне використання можливостей Smart-дошки в освітньому процесі

---

* *Гнатюк Т. А.*

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

сприяє активізації пізнавальної діяльності та підвищенню успішності школярів.

Застосування інтерактивної дошки під час узагальнювальних уроків дозволяє реалізувати як абсолютно нові, так і роками відпрацьовані педагогічні прийоми, оскільки по'єднує переваги комп'ютера зі звичайною шкільною дошкою.

Одне з основних питань навчального процесу полягає в тому, як підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, тобто поліпшити розуміння, запам'ятовування і вміння застосувати отримані знання. Уже давно було встановлено, що близько 80 відсотків інформації людина сприймає через органи зору, близько 15 – через слух і залишилися 5 відсотків через дотик, нюх і смак. Але, коли мова йде не тільки про сприйняття, а й про запам'ятовуванні інформації, то підвищується роль моторної пам'яті, тобто пам'яті руху. Це означає, що найкраще людина запам'ятовує матеріал, коли побачить, почує і «доторкнеться», сама щось відтворить (напише, намалює та ін.), застосує на практиці, віртуально змінить хід історії. Тому важливо під час уроку постійно надавати учням можливість самим виконувати деякі дії, що відносяться до вивченого матеріалу.

Використання інтерактивної дошки Smart-Board під час узагальнювальних уроків дозволяє забезпечити активну участь кожного учня при виконанні всіх завдань, підвищує інтенсивність навчального процесу. На цих уроках засвоюється та перевіряється набагато більша кількість матеріалу, ніж це робилося за той самий час в умовах традиційного навчання.

Використання інтерактивної дошки забезпечує підсумковий контроль навчального процесу. Узагальнення є невід'ємною частиною навчального процесу й виконує функцію зворотного зв'язку між учнем і вчителем. При використанні Smart-дошки для узагальнення знань учнів досягається і більша об'єктивність оцінки. Крім того, це дозволяє значно заощадити навчальний час, дає можливість мобільно і глибоко вирішити питання повторення, систематизації та узагальнення великого за обсягом матеріалу.

На інтерактивній дошці Smart-Board легко пересувати об'єкти, коментувати схеми, діаграми, малюнки, тексти. Можна виконувати різну роботу з картами, таблицями, аудіо- та відеоматеріалами, мультимедійними ресурсами. Галерея Smart-Board містить різноманітні інтерактивні засоби та інструменти для роботи, що сприяє оволодінню учнями різними способами діяльності. Зупинимося на деяких можливостях використання інтерактивної дошки на узагальнювальних уроках з курсу історії України в 7 класі.

Типи завдань, які можна використати під час таких уроків:

- «Відзначте»;
- «Заповни пропуски»;
- «Кросворд»;
- «Особистість в історії»;

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- «Робота з малюнками»;
- «Співвідношення»;
- «Контурна карта»;
- «Розташуйте в хронологічній послідовності»;
- «Тести»;
- «Схеми і таблиці».

Розглянемо приклади завдань, які можна використовувати під час узагальнювальних уроків історії в 7 класі, урахувавши вікові особливості учнів, знання та вміння, набуті школярами під час вивчення програмового матеріалу.

На уроках історії діти навчаються працювати з різними письмовими історичними джерелами. Виконання такої роботи індивідуально, як правило, викликає труднощі в учнів і сприймається ними як нудна рутинна робота. Smart-дошка дає можливість працювати з історичними джерелами наочно з усіма учнями. Роботу з документами можна організувати різним чином. Перший варіант роботи з письмовими історичними джерелами, який можна запропонувати: виділити маркером ключові слова або фрагменти тексту, що підтверджують відповіді на питання до документа. У цьому випадку працюємо з незмінним текстом першоджерела (наприклад уривками з «Повісті минулих літ», «Київського літопису» та ін.)

Другий варіант роботи вимагає попередньої підготовки тексту історичного джерела. Частина тексту необхідно видалити і запропонувати учням відновити пропуски. Це можна виконати, використовуючи маркер [1]. Як варіант, можна видалені слова вивести на дошку окремим списком і запропонувати учням розставити їх по потрібних місцях (наприклад, пропустити можна дати, імена, країни та ін.). Це легко реалізується з використанням прийому «перетягування». Цей прийом дозволяє пересувати як окремі слова, дати, зображення, так і цілі речення, що особливо зручно при контролі знань учнів.

Використовуючи прийом «перетягування», можна конструювати різноманітні завдання. Припустимо, якщо потрібно встановити відповідність між об'єктами й розташувати їх у якій-небудь послідовності, наприклад, у хронологічному порядку: правління князів Київської Русі, битви та ін.; або ж перемістити та розташувати їх на карті (кочові народи – сусіди Київської Русі). Виконання таких завдань є хорошою підготовкою учнів для успішного вивчення предмета та підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії, оскільки багато завдань тестування організовані саме таким чином.

Таку роботу можна дещо урізноманітнити. Можна використовувати так званий спосіб «збери мозаїку». Наприклад, учням пропонується правильно розподілити імена історичних діячів. Діти легко переміщують об'єкти по дошці і розташовують в потрібних місцях. Причому об'єкти можна групувати, робити заливку певним кольором. Якщо завдання виконано правильно, то можна побачити ключове слово, яке вийшло на збірній

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

це завдання найкраще проводити з ілюстраціями соборів, які учні повинні вміти розпізнавати.

Для закріплення й перевірки знань використовуємо ігровий елемент: розгадай кросворд, завдання рекомендується виконати в програмі Notebook. Відповіді учень записує в сітку кросворду, використовуючи інструмент дошки маркер. Також кросворд може бути анімований. Питання з'являються і зникають при послідовному натисканні на відповідну цифру. Відповіді записуються в сітку кросворду. Можна ускладнити, коли після відповіді на пронумероване питання кросворду, з'являється додаткове контрольне питання, наприклад, пояснити поняття. Усну відповідь дає учень, який відповідає біля дошки або будь-який інший учень класу.

Завдання «Особистість в історії» на уроці підсумкового повторення можливо дати в декількох варіантах. Учні повинні вибрати будь-який портрет, визначити особу історичного діяча, скласти характеристику. В іншому варіанті завдання потрібно визначити імена всіх, хто зображений на портретах і підписати. Також шляхом перемішування написів, діти можуть співвідносити історичні особистості і події, можна шляхом перетягування розставити у хронологічній послідовності. Завдання можна використовувати для проведення гри між командами.

Позитивним є те, що при виконанні цих завдань можлива швидка перевірка, яку учні виконують самостійно.

Велика увага на узагальнювальних уроках з історії України відводиться роботі з картами. З методичної точки зору карта – це опорний конспект, яка розгортає події в просторі і в часі за допомогою умовних знаків. Усі завдання, пов'язані з формуванням картографічних знань і вмінь, просторової орієнтації, розвивають пам'ять, образне мислення.

Можливості роботи з історичною картою завдяки інтерактивній дошці Smart-Board розширюються, тому що можна не просто показувати будь-які об'єкти, але й використовувати анімацію, кольорові маркери, щоб простежити напрямки військових походів, показати місця найважливіших битв, позначити столиці держав або значущі міста.

Для виконання завдання з картою, треба її сканувати й помістити на дошці, можна запропонувати учням виконувати різні завдання, які можуть бути як простими, так і досить складними. Використовуючи інструмент «чарівне перо», можна позначати, підписувати, заштриховувати об'єкти, виконуючи різні завдання. Легшими завдання будуть, якщо запропонувати учням позначати на самій історичній карті, а більш складними, і це найбільш правильно, виконувати завдання на контурній карті. Під час узагальнювальних уроків потрібно використовувати саме контурні карти, оскільки на уроці йде закріплення пройденого матеріалу. Наприклад, позначте походи князя Святослава, місце хрещення князя Володимира, підпишіть князів-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ства, що утворились на теренах Русі-України, українській території, що приєднались до Великого князівства Литовського за князя Ольгерда та ін.

За допомогою інтерактивної дошки Smart-Board можна також здійснювати ефективний контроль: запропонувати тести, цікаві завдання, які можуть бути виконані учнем в інтерактивному режимі. У цьому випадку він стає активним самостійним учасником навіть у процесі контролю знань. При цьому інтерактивність даного засобу навчання реалізується повною мірою, тому що дозволяє дитині відчутти себе більшою мірою людиною, яка навчається самостійно.

Потрібно відзначити, що дошка Smart-Board містить чудову колекцію LAT 2.0 (Lesson Activity Toolkit) [2]. З її допомогою можна легко створювати тестові завдання різних видів. Причому колекція універсальна, один і той же елемент можна редагувати, а також використовувати в різних завданнях.

Результати тестування рекомендується аналізувати відразу ж після проведеної роботи, можна в кінці уроку або на наступних заняттях, бо вони зберігаються в пам'яті комп'ютера. Зараз з'явилася можливість створювати власні тести різної складності. Використання тестів на узагальнювальних уроках набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання та привчає учнів більш поглиблено готуватись до цих завдань.

Учні приваблює новизна проведення подібних уроків. У класі створюється обстановка реального спілкування, учні прагнуть висловити думки «своїми словами», вони з бажанням виконують завдання, виявляють цікавість до досліджуваного матеріалу. Учні самостійно працюють з навчальною, довідковою та іншою літературою з предмета, щоб отримати позитивний результат під час тестування, у них з'являється зацікавленість в отриманні більш високого результату, готовність і бажання виконувати додаткові завдання, підвищується самооцінка.

Smart-дошка дозволяє створювати анімовані схеми історичних подій, наприклад, битв. Такі схеми використовуються при викладі матеріалу. Під час узагальнення використовується неанімована схема і перевіряється, наскільки учень засвоїв пройдений матеріал [3]. Учні повинні самостійно переміщати по дошці елементи схеми. Наприклад, показати схематично битву на річці Калка.

Можна запропонувати заповнити феодальну драбину Київської Русі, для порівняння, запропонувавши її з двох частин: перша феодальна драбина країн Західної Європи заповнена заздалегідь, а драбину Київської Русі повинні заповнити учні.

Інтерактивна дошка дозволяє виконувати наочні завдання із заповнення таблиць, наприклад, внутрішня політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого, де учні можуть, за допомогою маркера заповнювати пропуски, а можна їм запропонувати варіанти, і вони переміщують факти, заповнюючи таким

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

чином таблицю.

За допомогою додаткової функції інтерактивної дошки «непрозорий екран» можна організувати, роботу з термінами або датами і провести швидке закріплення або перевірку набутих учнями знань.

Важливе місце при цьому відводиться можливості обміну інформацією між учнями в контексті досліджуваного курсу. Спостерігається значне зростання ефективності навчання, коли учень у процесі отримання знань взаємодіє з іншими учнями, які у свою чергу взаємодіють з певним матеріалом курсу.

Перевірку отриманих школярами результатів можна виконати в ігровій формі. Для семикласників це особливо актуально. Правильно обрана відповідь заохочується веселим чоловічком з похвалою «Молодець!» у разі неправильної відповіді, чоловічок плаче та просить спробувати відповісти ще раз. На дошці можна розмістити підказки, що спочатку приховані [4]. При утрудненні у відповіді, слід натиснути команду «показати», з'явиться слово-підказка, що допоможе відповісти на запитання.

Можна з учнями відправитися з відомими героями мультфільмів у захоплюючу подорож. Добрі помічники – герої мультфільмів – будуть говорити з учнями і допомагати гідно пройти через випробування.

Ігри, відтворені за допомогою електронного обладнання, знімають проблему переходу від ігрової до навчальної діяльності, від наочно-образного мислення до словесно-логічного, що дуже необхідні під час проведення узагальнювальних уроків.

Завдяки проведенню перевірочних інтерактивних завдань, клас залучається до активної пізнавальної діяльності. Підвищується концентрація уваги, поліпшується розуміння і запам'ятовування матеріалу. Кожен учень прагне вийти до дошки і виконати завдання, навіть, якщо зроблена помилка, є можливість спробувати відповісти ще раз і дізнатися правильну відповідь на поставлене питання. Найважливіший момент – це аналіз реакції самих школярів. Дітям подобається виходити до дошки – вони захоплені навчальним процесом.

Практика показує, що використання завдань на інтерактивній дошці підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Привносить у процес навчання елементи змагальності та гри, підвищує інтерес до навчання, знімає психологічну напругу.

Використання Smart-дошки дозволяє активізувати навчальну діяльність на уроці, створити ситуацію зацікавленості. Інтерактивна дошка Smart-Board дозволяє використовувати завдання різного рівня складності, тим самим сприяє зростанню успішності учнів.

Таким чином, виходячи з досвіду, вважаємо, що робота з інтерактивною дошкою на уроках історії при вивченні нового матеріалу, а особливо на узагальнювальних уроках дає можливість проявляти свої професійні та творчі здібності, створювати

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

атмосферу співробітництва та сприяти зростанню успішності учнів, підвищувати їхню мотивацію і самооцінку, бажання творити і відкривати нові можливості в пізнанні історії.

Література:

1. Дробноход М. І. Про реформування освітньої галузі України в контексті проблем і тенденцій розвитку глобалізованого світу / Микола Дробноход. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod7.htm>
2. Возможности создания и использования интерактивных мультимедийных учебных материалов с помощью технологий SMART. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://leater.com/RU/publications/?ELEMENT_ID=10364
3. Жакулина И. В. Интерактивные методы обучения / Ирина Жакулина. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://zhakulina20090612.blogspot.com/2009/11/blog-post_13.html
4. Интерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ostriv.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2858&Itemid=

Грекало В. М.*

СТВОРЕННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТЬНОГО ПРОСТОРУ: ШКОЛА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

У статті розглядаються основні аспекти організації роботи Школи діалогу культур, описується зміст роботи навчального закладу, принципи побудови міжкультурного освітнього простору.

Головне завдання освіти нині – формування «нової людини», «людини культури», «людини нового мислення», яка повинна бути здатною до діалогу та співпраці з іншими. І це не випадково. Освіта дедалі більше починає усвідомлюватись як складний культурний процес, як особистісно-орієнтована культурна діяльність. В умовах глобалізації нашого світу ні в кого не викликає сумніву факт, що для успішної кооперації і взаємодії у світовому політичному, економічному, культурному і т.д. просторі необхідно знання не тільки мов, але й культурних особливостей людей тієї чи іншої країни. В умовах, коли «суспільство знаходиться на шляху до створення так званого «відкритого суспільства», особливе значення і місце починає набувати не стільки сама інформація, що відноситься до якої-небудь галузі людського знання або досвіду, а вміння зберігати і передавати цю інформацію, встановити діалог двох мовних систем, забезпечуючи тим самим стабільний контакт різних знань, культур і національних традицій» [3]. Це означає, що сьогодні головним напрямом побудови та розвитку будь-якого освітнього закладу є створення полікультурного інноваційного освітнього середовища.

Мета статті полягає у розкритті основних аспектів побудови освітнього простору навчального закладу, місією якого є ста-

---

* © Грекало В. М.